

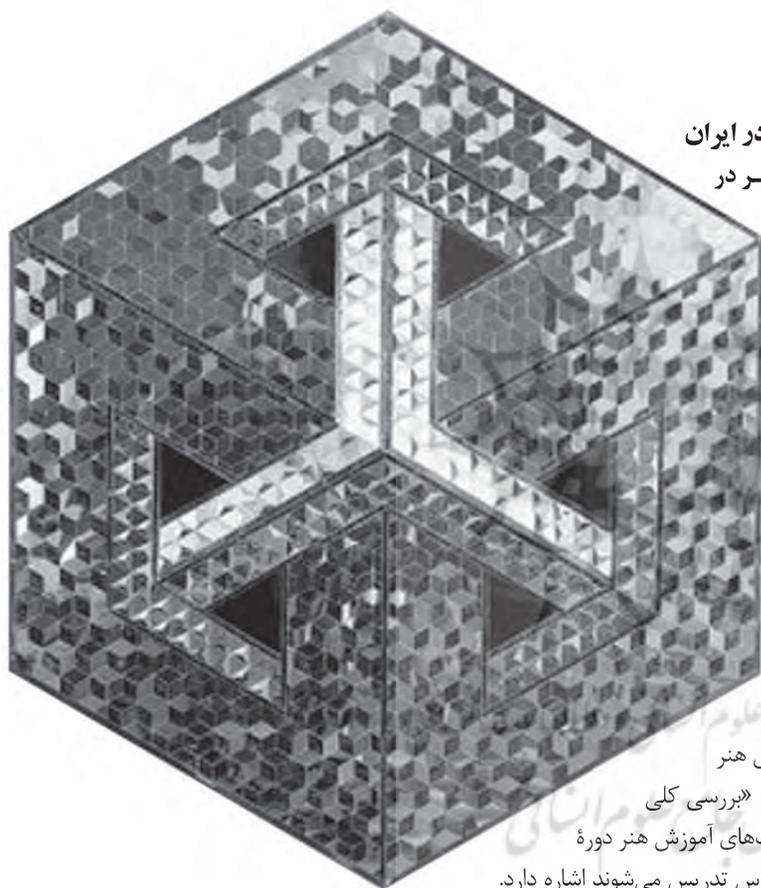
هنر در آینه پژوهش

اشاره

زمانی فردوسی در قرن پنجم در اثر جاودانه‌اش شاهنامه سروده بود: «که خواندن کلید در دانش است». در روزگار فعلی با الهام از این سخن زیبای فردوسی باید گفت: «پژوهش روشن‌کننده راه است». هر چند پژوهش جامع و فراگیری که بتوان یافته‌های آن را تعمیم داد و اصل راهبردی را از آن استخراج کرد به مؤلفه‌های زیادی نیاز دارد اما تا حصول و انجام دادن پژوهش گسترده، پژوهش‌های معلم‌پسندی وجود دارند که جرقه‌ها و نشانه‌های ارزشمندی را در ذهن به وجود می‌آورند؛ به‌ویژه برای گروه‌های آموزشی هنر که موضوع توانمندسازی معلمان هنر به ابتکار و خلاقیت آن‌ها در تجهیز فکری و هنری باز می‌گردد.

دو پژوهش ارائه شده در این قسمت دو موضوع کتاب‌های درس هنر و جایگاه معلمان مقطع سرنوشت‌ساز ابتدایی را مورد بررسی قرار داده‌اند. از آن‌جا که فرایند پژوهش مستلزم طی کردن روش‌های علمی همراه با دقت نظر پژوهشگر است، می‌توان به دستاوردهای پژوهش با دیده انصاف نگریست و بی‌کمترین تردید از کاستی‌هایی که پژوهش بر آن صحنه گذاشته، استفاده خردمندانه کرد. اگر پژوهش‌های مطرح شده به این نتیجه ختم شده‌اند که استفاده از کاغذ مرغوب و چاپ مناسب براساس اصول آموزش هنر در بالابردن کیفی آموزش و جاذب کردن مواد آموزشی هنر مؤثر است، باید به آن توجه کرد. از طرفی اگر کتاب‌های درسی پس از یک ربع قرن نیازمند بازبینی و بازنگری هستند، گروه هنر دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی می‌تواند آن را در دستور کار قرار دهد و یا این‌که با سفارش تحقیقات مستندتری آخرین دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات در مورد تجدیدنظر کتاب‌های درسی هنر را رصد کند. به عنوان نمونه، دیگر ظرفیت ویژه مقطع ابتدایی در مقطع هنر در نهادینه کردن حس زیباشناسی کودکان بر کسی پوشیده نیست؛ اما بی‌میلی معلم در این مقطع - چنان‌که در یکی از پژوهش‌ها به آن اشاره شده - این مهم را عملی نمی‌کند. لذا رفتن به سوی معلم هنر اختصاصی شیوه‌ای بوده که خیلی از مدیران مدارس هوشمندانه آن را انتخاب کرده و از این کار نتیجه گرفته‌اند. این رویه‌ای است که حتی می‌تواند به یک روش عمومی تبدیل شود. «رشد هنر» از همین‌جا آمادگی خود را جهت دریافت پژوهش‌های همکاران فرهنگی و سایر پژوهش‌گران حوزه هنر اعلام می‌دارد. در این قسمت دو پژوهش مورد بحث را مرور می‌کنیم:

● بررسی کتاب‌ها و شیوه آموزش هنر در مقطع راهنمایی در ایران

تحقیقی با عنوان «بررسی کتاب‌ها و شیوه آموزش هنر در

مقطع راهنمایی در ایران» پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد بهمن

مؤذن‌زاده است که در سال ۱۳۸۵ به راهنمایی دکتر محمدعلی

رجبی در دانشکده هنر دانشگاه شاهد انجام گرفته است.

این تحقیق مبتنی بر ۶ فصل است که در فصل اول با عنوان

«آموزش هنر و لزوم توجه به زمینه‌های بروز خلاقیت در کودکان

و نوجوانان» به موضوعاتی چون: ابهام در مفهوم هنر، مفهوم هنر

در غرب، مفهوم هنر در زبان و فرهنگ ایرانی، پیشینه آموزش هنر،

آموزش هنر در اروپا و امریکا، آموزش هنر در ایران، اهداف و لزوم

آموزش هنر در مدارس، اشاره دارد. «بررسی و تحلیل شیوه آموزش

هنر در دوره راهنمایی» عنوان فصل دوم است که به مسائلی مانند:

مقطع راهنمایی تحصیلی و اهداف آن، روند برنامه‌ریزی درسی و

آموزش درس هنر در نظام آموزش ایران در قبل و بعد از انقلاب

اسلامی، شیوه‌های آموزش هنر در ایران در ادوار مختلف با تأکید بر

نقاشی و خوش‌نویسی، برنامه‌های جانبی آموزش هنر در ایران، آموزش هنر

در سایر کتب دوره راهنمایی تحصیلی می‌پردازد. فصل سوم با عنوان «بررسی کلی

کتاب‌های آموزشی هنر در مقطع راهنمایی» به زمینه‌های تألیف کتاب‌های آموزش هنر دوره

راهنمایی و مشکلات کتاب‌هایی که اکنون در دوره راهنمایی در مدارس تدریس می‌شوند اشاره دارد.

در فصل چهارم به بررسی بخش طراحی و نقاشی کتاب‌های آموزش هنر دوره راهنمایی و در فصل پنجم به

بررسی بخش خوش‌نویسی کتاب‌های آموزشی هنر دوره راهنمایی پرداخته می‌شود.

این بررسی نتیجه می‌گیرد:

۱. سیر آموزش هنر در کشورمان از استانداردهای لازم و کیفیت مطلوب برخوردار نبوده و نیازمند تجدیدنظر و

بررسی در رفع نقایص و کمبودها و ایجاد زمینه لازم برای وضعیت بهتر است.

۲. با توجه به برخی کمبودها در نظام آموزشی فعلی، توجه جدی به امر آموزش هنر ضروری است. در مورد

کتاب‌های آموزشی هنر ضمن پرهیز از هر نوع سهل‌انگاری نیازمند نظارت و مراقبت هستیم. به طوری که حتی در سطح

کلان و در جاهایی که این امر باید مورد توجه جدی قرار گیرد، درس هنر بیشتر به عنوان درس جانبی و تزئینی و

غیراساسی تلقی می‌گردد و کسی برای مسائل مهم مربوط به آن اهمیتی قائل نمی‌شود.

۳. تعداد ساعات تدریس این درس در مقاطع مختلف کافی نبوده و به آموزش مربیان جهت بهبود روش تدریس

نیز همتی مبدول نمی‌شود.

۴. دانش‌آموزان ایرانی در پایه و اساس با هنر بیگانه بوده و هیچ زمینه‌ای را برای بروز استعداد‌های هنری خود در رشته‌های مختلف نمی‌یابند. چرا که اولاً هیچ زمانی مفهوم هنر و رشته‌های مختلف هنری در مقطع ابتدایی به آنان معرفی نمی‌شود و ثانیاً از داشتن مربی هنر در مقطع ابتدایی محروم هستند.

۵. ساعات در نظر گرفته شده برای هنر در این مقطع نیز کافی نیست.

۶. از طرفی در مورد کتاب‌های آموزش هنر مشکلات عدیده‌ای وجود دارد. با توجه به این‌که تقریباً حدود ۲۵ سال از تألیف این کتاب‌ها می‌گذرد، هیچ‌گونه تغییری از نظر بهبود وضعیت و به‌روز بودن در آن‌ها داده نشده و این کتب و شیوه‌های آموزشی آن‌ها مورد بررسی و تحلیل کارشناسان و منتقدان هنری قرار نگرفته است.

۷. بالا بردن کیفیت چاپ، استفاده از کاغذ مرغوب، توجه به تکنیک‌های مختلف هنری، معرفی کردن سبک‌ها و مکاتب مختلف و رویدادهای هنری، ایجاد ترتیب و توالی و ارتباط دروس با یکدیگر و در برخی عناوین پرداختن کامل‌تر به موضوع دروس، رفع نمودن اشکالات اساسی و ساختاری در محتوای دروس و موارد دیگر می‌تواند کتاب‌های درس هنر را از نارسایی و کمبود مرتفع کند.

۹. درس هنر بیشتر به عنوان درسی غیراساسی، جانبی و تزیینی تلقی گردیده و در برخی از مدارس حتی ساعات تدریس آن مثله می‌شود که این مسئله توجه شایسته مدیران و همکاران فرهنگی را می‌طلبد.

• بررسی روش‌های رایج تدریس هنر در مدارس ابتدایی منطقه گمیشان استان گلستان و ارائه روش‌های مطلوب

این پژوهش با عنوان «بررسی روش‌های رایج تدریس هنر در مدارس ابتدایی منطقه گمیشان استان گلستان و ارائه روش‌های مطلوب» در سال ۱۳۷۹ توسط قوس مهرآور و با مشارکت دانشگاه علامه طباطبایی در مؤسسه پژوهش برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی انجام شده است.

پژوهش مذکور با استفاده از روش توصیفی - کاربردی انجام گرفته و ابزار جمع‌آوری اطلاعات آن پرسش‌نامه بوده است. نمونه آماری آن نیز ۱۴۰ نفر از معلمان ابتدایی استان گلستان بوده‌اند.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد:

دفتر انتشارات کمک آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

رشد کورک (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه اول دوره دبستان)

رشد نوآموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره دبستان)

رشد دانش‌آموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم دوره دبستان)

رشد نوجوان (برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)

رشد جوان (برای دانش‌آموزان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی)

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد آموزش راهنمایی تحصیلی ♦ رشد تکنولوژی

آموزشی ♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد مدیریت مدرسه ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصل‌نامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی) ♦
رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه) ♦ رشد آموزش
قرآن ♦ رشد آموزش معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی ♦ رشد آموزش
هنر ♦ رشد مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦
رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا ♦ رشد آموزش زبان ♦ رشد آموزش ریاضی
♦ رشد آموزش فیزیک ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد
آموزش زمین‌شناسی ♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای ♦ رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

۱. در سؤالاتی که نشان‌دهنده توانایی و کارایی لازم معلمان برای تدریس هنر بود، اکثریت پاسخگویان گزینه‌های در حد متوسط، کم و خیلی کم را انتخاب کردند. این نشان می‌دهد که معلمان دوره ابتدایی توانایی و کارایی لازم برای تدریس هنر را ندارند.

۲. در تمام سؤالات مربوط به امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی لازم برای اجرای فعالیت‌های هنری، اکثریت پاسخگویان گزینه‌های کم و خیلی کم را انتخاب کردند. بر این اساس، معلوم می‌شود که میزان کمی از امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی لازم برای فعالیت‌های هنری در اختیار معلمان و دانش‌آموزان قرار دارد.

۳. اکثر پاسخگویان وقت اختصاص یافته به تدریس هنر در برنامه درسی را کافی می‌دانستند (دو جلسه در هفته).

۴. اکثر معلمان با شیوه‌های ارزش‌یابی درس هنر آشنایی نداشتند.

۵. اکثر معلمان وقت کلاس خود را به فعالیت‌های اختصاصی غیر از نقاشی و خوش‌نویسی اختصاص نمی‌دادند و به فعالیت هنری کاردستی که جزو اهداف درس هنر محسوب می‌شود، کمتر بها می‌دادند.

۶. در اکثر کتاب‌های درسی مقطع ابتدایی فعالیت‌های هنری وجود دارد که بیشترین سهم در کتاب‌های فارسی با اختصاص فعالیت‌هایی چون خوش‌نویسی، شعر و قصه است. در این فعالیت‌ها، هنر به عنوان عاملی کمکی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین در این دروس هنر را به شیوه غیرمستقیم آموزش می‌دهند.

باری، براساس یافته‌ها این بررسی پیشنهاد می‌کند:

۱. سپردن تدریس درس هنر به مربیانی که دارای مهارت لازم هستند.

۲. تشکیل جلسات توجیهی برای معلمان به‌طور متناوب و مشخص ساختن اهمیت آموزش درس هنر برای آن‌ها.

۳. گذاشتن دوره‌های ضمن خدمت، کارآموزی و بازآموزی، به منظور آموزش معلمان دوره ابتدایی.

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهراب آزمایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد؛ نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگاه دارید).

♦ نام مجلات درخواستی:

.....
.....

♦ نام و نام خانوادگی:

.....

♦ تاریخ تولد: ♦ میزان تحصیلات:

.....

♦ تلفن:

.....

♦ نشانی کامل پستی:

.....

استان: شهرستان: خیابان:

.....

شماره فیش: مبلغ پرداختی:

.....

پلاک: شماره پستی:

.....

♦ در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

.....

امضا:

.....

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۱۱/۱۶۵۹۵

www.roshdmag.ir

♦ وبگاه مجلات رشد:

♦ اشتراک مجله: ۱۴-۷۷۳۳۹۷۱۳/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۶۶۵۶-۲۱

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۹۶۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۶۰۰۰۰ ریال

۴. توجیه مسئولان ادارات و مدارس و تأکید بر اهمیت درس هنر در مدارس.
۵. تدارک و اختصاص کلاس ویژه در مدارس برای فعالیت‌های هنری.
۶. ایجاد پایگاه‌های هنری، اعم از کانون‌های هنری-تربیتی و آموزشگاه‌های هنر که با هزینه کم و بدون مشکلات جنبی، آماده پذیرش و آموزش دانش‌آموزان باشد.
۷. اختصاص وقت کافی به درس هنر در برنامه‌های درسی مدارس (قابل توجه گروه آموزش هنر دفتر تألیف و برنامه‌ریزی درسی).
۸. نظارت دقیق و سنجیده بر امتحان و ارزش‌یابی درس هنر.
۹. پرداختن به فعالیت‌های هنری از قبیل قصه‌نویسی، قصه‌خوانی به زبان حیوانات، کاردستی، خاطره‌نویسی، شعر، سرود و... در کلاس هنر.
۱۰. تعمیم هنر به دروس دیگر چون تاریخ، ریاضی، قرآن، علوم و غیره. هنر صرفاً نباید در کتاب هنر منعکس شده باشد زیرا هنر مرزی فراتر و گسترده‌تر را می‌طلبد.
۱۱. در کتاب‌های درسی انتخاب اشعار، داستان‌ها، قصه‌ها، کاردستی و... متناسب با نیازها و ویژگی‌های این گروه سنی صورت گیرد.
۱۲. تدوین مقررات یا اصلاح آئین‌نامه‌های آموزشی موجود؛ به نحوی که معلمان انعطاف و استقلال بیشتری در اداره کلاس مخصوصاً کلاس هنر داشته باشند.

